

ТДУ 639.311(043)

АҲАМИЯТИ ЮНУЧҚА ВА ТАЙЛАСОН (РЯСКА) БАРОИ МОҲИҲОИ РАСТАНИХӢР

Холиқов А.Н., ассистент, Шамсиддинов Ф.А. докторант (PhD),
Сафаров Т.С., н.и.к., ДАТ ба номи Ш. Шоҳтемур

Калимаҳои калидӣ: тухми моҳӣ, хочагии моҳипарварӣ, кирмина, амури сафед, обсабзҳо, тайласон, ҳавзи моҳипарварӣ, зағорамоҳӣ, пулакча.

Муҳимияти мавзӯ: Ряска ва юнучқаро ба ғайр аз амури сафед, дигар моҳиҳои растанихӯр низ истифода мебаранд. Таҳлилҳо нишон додаанд, ки дар вақти илова кардани 4% массаи сабзи ряска ва юнучқа ба меъёри хӯрокаи моҳиҳои растанихӯр сарфи хӯрокаи то 25% кам мешавад.

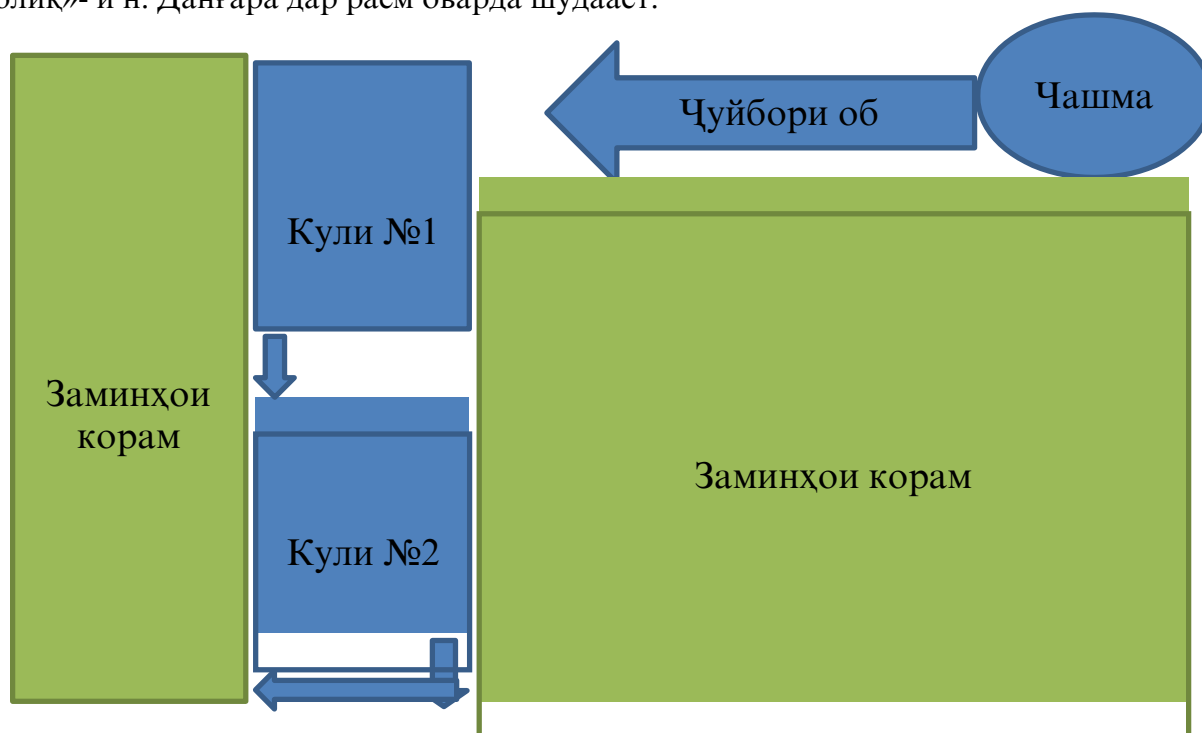
Қабати болоии ин растанӣ, ки доимо сабз мебошад, ҳашаротҳои гуногуни обиро, ба монанди гамбӯсақҳо, шапалақҳо, нармбаданҳо ва ғайраҳо ба худ ҷалб мекунанд. Ҳамаи ин ҷонварони хурди обӣ таркиби хӯрокаро бой гардонидани, ғизонокӣ хӯрокаро баланд мебардоранд.

Афзоишҳои ряска муғҷабандӣ буда, тез нашъунамо мекунанд. Барои парвариш кардани ин намуд растанӣ обҳои суст ҳаракаткунанда ва ҳавзҳои хурд аз 1 то 1000 метри мураббаъ, туршии (РН) аз меъёри 6,5-7,5 ва шӯрии об аз 1,7 гр дар 1 литр об зиёд набояд истифода бурдан мумкин аст.

Дар чунин обҳо обсабзҳои хурдтарине вомехӯранд, ки барои сабзиши ряска монеа (конкурент) шуда метавонанд.

Бинобар ин дар вақти павариш кардани ряска нуриҳои органикиро дар 300 гр метри мураббаъ илова кардан мумкин аст. Назорат кардан лозим меояд, ки қабати болоии ин растанӣ тунук нашавад.

Барои гузаронидани корҳои илмӣ-таҷқиқотӣ мо соли 2019 яке аз хочагии н. Данғаро интихоб кардем, ки ин хочагӣ дар ҷамоати Исмаи Шарифов ҷойгир мебошад. Масоҳати умумии ин кӯлҳо 1,5га-ро ташкил мекунанд. Базаи хӯрокаи табиӣ дар кӯл бой мебошад. Инчунин дар заминҳои гирду атрофи кӯлҳо барои хӯрокаи моҳиҳои кишти юнучқа ба роҳ монда шудааст. Кӯлҳои моҳипарварии хочагии деҳқонии «Холиқ»- и н. Данғара дар расм оварда шудааст.

Расм. Кӯлҳои моҳипарварӣ дар хочагии деҳқонии «Холиқ»- и н. Данғара.

Дар ин хоҷагӣ барои гузаронидани таҷриба мо ду ҳавзи тухммонии моҳихоро (нерест) ба андозаи 0,3 га бо чуқурии ба ҳисоби миёна 1 метр интиҳоб кардем. Ҳавзхоро бо №1 ва №2 рақамгузори карда, пеш аз пур кардани об ба ҳавзҳо мо нуриҳои органикиро пошидем, сипас баъди пур шудани об маҷмуи организмҳои растаниҳои дохили об (фито ва зоопланктон) афзоиш намуданд.

Дар аввали моҳи май дар ҳавзи №1 кирминаҳои зағорамоҳӣ (карп) ба шумораи 3000 (сеҳазор) сар ва дар ҳавзи №2 кирминаҳои амури сафедро низ ба шумораи 3000 (сеҳазор) ворид кардем.

Охири моҳи июн дар вақти афзоиш ёфтани ряска, ба андозаи 4-5 см расидани амури сафед ба ин ҳавз (№2) 150 кг ряскаи ҷавон илова кардем ва дар ҳавзи №1, ки зағорамоҳӣ парвариш мешуд, ба миқдори 50 кг ряска илова кардем.

Ряскаи хурдро, ки дар ҳолати сабзишанд амури сафед нисбат ба зағорамоҳӣ фаъолтар истеъмол карда, дар охири моҳи июл вази зинда ба ҳисоби миёна 20 гр-ро ташкил дод. Дар фасли тобистон дар он ҳавзҳо, ки нуриҳои органикӣ ва аз боло бо воситаи ҷӯйбор омадани об, ки таркибашон бо порӯҳо омехтаанд, ин растанӣ нағз инкишоф ва сабзиш мекунад. Вале ин захира кофӣ набуда, барои парвариши ин намуди растанӣ ҳавзҳои иловагиро истифода бурдан лозим мешавад.

Ряскаро дар шароити лабораторӣ дар аквариумҳои махсус низ парвариш кардан, аз манфиат ҳолӣ нест. Аз ҳад зиёд ғафс сабзидани ряска қадкашӣ ва афзоишаш дар натиҷаи нарасидани нури офтоб суст мегардад. Дар баробари ин обсабзҳои хурдтарин (микроскопӣ) зуд афзоиш ёфта, ғизонокии барои ин растанӣ зарурро ҷаббида мегирад, ки боиси каммаҳсулии ряска мегардад.

Муътадил афзоиш ёфтани ин растанӣ (80-90%) барои фишор овардан ба обсабзҳои бегона манфиатовар нест. Сабзиши ин растанӣ аз ҷамъовариҳои он низ вобастагӣ дорад. Агар ин растаниро мо ҳар рӯз ғун дорем, мумкин аст, ки мо ба вай зарари техникӣ расонем ва боиси суст шудани афзоиши он гардад. Хуб мешуд, ки мо ҳавзҳои ряскаро ба чор қисм тақсим карда, бо навбат ҳаррӯза аз қисматҳо, ё ин ки дар як ҳафта як ё ду маротиба массаи сабзашро ҷамъоварӣ намоем.

Махсусан дар фасли гармии сол вақте ки афзоишаш бошиддат мешавад, мо метавонем ҳосилро зуд-зуд ҷамъоварӣ карда, барои ҳӯронидан ба ҳавзҳои моҳихо илова кунем.

Ряска растании ниҳоят ҳассос нисбат ба нуриҳои офтоб, нуриҳои минералӣ ва органикӣ мебошад. Баланд ё паст будани меъери нуриҳо ба сабзиши ряска таъсири манфӣ ё мусбӣ ҳудро мерасонад. Ба ғайр аз ин дар баргу пояи ин растанӣ бофтаҳо (клетчатка) зиёд шуда, боиси кам ҳазмшавии он дар организми моҳичаҳо мегардад.

Дар назди ҳавзҳои моҳипарварӣ аз ҳавзҳои алоҳодаи чуқуриаш 35-40 см, паҳноиаш 3-4 м ва дарозиаш вобаста ба талаботи хоҷагӣ, бо истифода аз плёнкаҳо такандоз карда, парвариши ряскаро ба роҳ мондан мумкин аст.

Мо ба қабати сабзи болопӯши ряска маҳлули камтаъсири сулфати аммоний пошидем. Ин маҳлул таркиби обро аз нитроген ва сулфур бой гардонидани, боиси хуб инкишофёбии растанӣ гардад.

Маҳсулнокии баланди ряска аз моҳҳои май то октябр давом карда, ҳосилнокӣ ба ҳисоби миёна ба ҳар моҳ 35-40 т/га мерасад.

Дар баробари парвариши ряскаи хурд, ряскаи камоншакл ва инчунин юнучка низ аз ғоида ҳолӣ нест.

Ряскаи камоншакл ва юнучқаро моҳихоӣ андозаашон каме колон, инчунин чорвоҳои хоҷагии қишлоқ ва парандаҳо бо иштиҳо мехӯранд.

Парвариши ряскаи камоншакл ба монанди ряскаи хурд буда, аммо вай нисбатан гармидӯст мебошад. Ҳарорати сабзиши ин растанӣ 28-35⁰ С “ро дар бар гирифта, ҳангоми паст фуromaдани ҳарорати ҳаво аз сабзиш боз мемонад.

Юнучка яке аз намуди ҳӯроқаҳои серғизо ва дар давраи нашъунамо зуд ҳазмшаванда буда, барои ҳӯронидани моҳихоӣ растаниҳӯр аҳамияти калон дорад. Ин растаниро дар давраи муғҷабандӣ ва пеш аз гулкунӣ моҳихо бо завқ мехӯранд. Дар ҳамин хоҷагӣ парвариши юнучқаро дар 1 га замин ба роҳ монда, ба шаш қисмат тақсим карда, ҳар рӯз массаи сабзи юнучқаро ҷамъоварӣ карда, мувофиқи меъери тартиб

додамон сахар ва бегоҳ пеш аз фуру рафтани офтоб ба ҳавзҳо илова кардем.

Қайд кардан лозим аст, ки барои хӯронидани моҳиҳо чойҳои махсусро интихоб кардан лозим аст. Инчунин таҳлилҳои гузаронидамон нишон доданд, ки камиш ва лухҳои дар ҳавзҳои моҳипарварӣ рӯйдодаро ҳифз кардан лозим аст, чунки рӯзона дар фасли гармии сол моҳиҳои гурӯҳшуда, баъд аз сайд дар зери камишзор чойгир мешаванд. Ба ғайр аз ин дар гирду атрофи чунин ҳавзҳо шинонидани дарахтони тут, санчид ва дигар дарахтон бо манфиат мебошад. Ҳамин тариқ таркиби хӯроқиҳои ряска, юнучка ва боқимондаи ошхона аз сафеда ва витаминҳо бой буда, барои хӯроқи моҳӣ, чорво ва парандагон тавсия дода мешавад.

Юнучка ва растаниҳои обӣ хусусиятҳои зудҳазмшавандагӣ дошта, таркиби биохимиявиашон дар чадвал нишон дода шудааст.

Чадвал.

Таркиби биохимиявии растаниҳои обӣ ва хушкӣ бо%

Намуди растаниҳо	Протеини хом	Равған	БЭВ	Клетчатка
Ряска	20-38	5	36,7	17,5
Юнучка	18,8	3,3	49,7	18,8
Чуворимакка	12,2	1,7	49,1	29,1
Волфия	8-10	18-20	60-65	-

Чи хеле ки аз чадвали 1 бармеояд, дар биомассаи ряска 20-30% протеин, равшан 5%, миқдори ками клетчатка дида шуда ва аз 20-35% оҳар (крахмал), каротин, витаминҳои А, Е, В, В1, В2 ва микроэлементҳо (Zn, Co, Mn) бой мебошад.

Хулоса ва тавсия: Дар соҳаи моҳипарварӣ, чорводорӣ ва парандапарварӣ ин намуд растаниҳои обӣ ряска, волфия ва юнучкаро ба таври васеъ истифода бурдан, боиси зиёдшавии маҳсулноқӣ мегардад.

Тавсия дода мешавад, ки ряскаро дар палҳои шолӣ низ парвариш кардан мумкин аст, агар зичии шолӣ зиёд набошад ва қисмати обпартои палҳо ба самти ҳавзҳои моҳипарварӣ равона карда шавад, дар ин ҳол баргу пояи кандашудаи ин растанӣ ба ҳавз ворид шуда, моҳиҳо онро истеъмол мекунанд.

Адабиёт

1. Газиев У. С., Раджабов Ф. М. Рекомендации по кормлению рыб растительными кормами в условиях Таджикистана " Душанбе: Донишварон, 2016. "С. 5
2. Ҳайтов А.Х., Азизов Ф.Ф., Шарипов М.А., Тошева М.З. Технологии интенсивии моҳипарварӣ- Душанбе, 2018
3. Ҳайтов А.Х., Азизов Ф.Ф. Типологияи кӯлҳои моҳипарварӣ вобаста ба ҳосилнокии онҳо дар Тоҷикистон. Маҷмуи мақолаҳои илмии ДАТ " Душанбе, 2012

АННОТАЦИЯ

ЗНАЧЕНИЕ ЛЮЦЕРНЫ И РЯСКИ ДЛЯ РАСТИТЕЛЬНООДНЫХ РЫБ

В статье изложены способы кормления рыб в условиях фермерского хозяйства «Холик» Дангаринского района. В этом хозяйстве, для кормления рыб использовали естественные травы ряска, кукуруза, в стадии роста и развития стебля кукурузы и люцерны.

Проведение наших опытов показали, что при кормлении рыб люцерной, ряской и кукурузой (белый амур, карп) живая масса, в среднем, увеличивается до 1" 1,5кг за сезон.

Ключевые слова: икра, рыб, рыбхозяйства, водоросль личинка, белый амур, ряска, пруд, карп чешуя.

АННОТАЦИЯ

АҲАМИЯТИ ЮНУЧКА ВА ТАЙЛАСОН (РЯСКА) БАРОИ ХҶРОНИДАНИ МОҲИҶОИ РАСТАНИХҶР

Дар мақола хӯронидани моҳӣ дар шароити хоҷагии деҳқонии «Холик»-и ноҳияи Данғара оварда шудааст. Дар хоҷагии мазкур барои хӯронидани моҳиҳои растанихӯр ряска, ҷугорӣ ва юнучка истифода кардем.

Таҷрибаҳои гузаронидашуда нишон медиҳанд, ки вазни зиндаи моҳиҳо (амури сафед, зағорамоҳиҳо) ҳангоми парвариш дар як мавсим ба ҳисоби миёна 1-1,5кг афзудааст.

Калимаҳои калидӣ: тухми моҳӣ, хоҷагии моҳипарварӣ, кирмина, амури сафед, обсабзҳо, тайласон, ҳавзи моҳипарварӣ, зағорамоҳӣ, пулакча.

ANNOTATION

THE IMPORTANCE OF ALFERENCES AND CROWDOWS FOR HERBIVOR FISH

The article describes the feeding of fish in the conditions of the farm "Holik" of the Dangara district. In this farm, has been used the natural grass duckweed, corn in the article of growth and development of the steam of corn and alfalfa is used for fish feeding.

Conduction of research showed that when feeding fish with alfalfa, duckweed and corn (white Amur, carp), the average live weight of these fish species increases to 1–1,5 kg per season.

Key words: *fish roe, economy, larva, Amur whites, water grass, duckweed, basin of fish, carp, lamella.*

